

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Дмитренко Ольга Олексіївна

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ЩОДО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: УКРАЇНА ТА РФ

Сучасний етап розвитку людства характеризується гуманізацією всіх правових сфер, зокрема знайшовши відображення й у різноманітних галузях міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право виступає яскравим прикладом результату цієї світової тенденції процесу гуманізації: воно закріпило певну систему міжнародно-правових норм, які підлягають застосуванню під час різних видів збройних конфліктів, встановило низку прав і зобов'язань для відповідних суб'єктів міжнародного права у сфері обмежень та заборон використання деяких методів і засобів ведення збройної боротьби. Поруч з цим, основні нормативно-правові акти міжнародного гуманітарного права покликані на захист жертв таких збройних конфліктів, а отже встановлюють відповідальність за порушення відповідних норм [6, с.5], [2].

До основної правової бази «права збройних конфліктів» відносять Женевські конвенції, які регулюють питання захисту різних категорій суб'єктів – жертв війни. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року (далі Конвенція) була ратифікована Україною, а на той час УРСР, у 1954 році.

Відповідно до положень Конвенції за загальним правилом статусу військовополоненого може набути особовий склад, члени ополчення чи добровольчих загонів, які в свою чергу є безпосередньо складовою частиною цих збройних сил сторони конфлікту, які потрапили в полон до супротивника. За наявності відповідних умов військовополоненими можуть визнаватись і члени інших ополчень та добровольчих загонів; члени особового складу регулярних збройних сил; супроводжуючі збройні сили сторони конфлікту особи, які тим не

менш фактично не входять до їх складу; члени екіпажів суден торговельного флоту; жителі неокупованої території держави, що озброїлись під час наближення ворога з подальшою метою чинити опір силам загарбника.

Наразі актуальність питання застосування норм Конвенції пов'язана з Указом Президента України «Про введення воєнного стану» від 24.02.2022 року, яким на території України було запроваджено правовий режим воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України. У статті 2 Конвенції визначено можливість виконання її положень як у мирний час, так і у всіх випадках оголошеної війни або ж будь-якого іншого збройного конфлікту, навіть у тому випадку коли одна зі сторін не визнає стану війни на території держави.. У реаліях сьогодення зазначення невизнання стану війни «лише однією стороною» відіграє важливу роль, одночасно роблячи питання застосування норм даної Конвенції дійсно дискусійним. Правовий режим воєнного стану на території України не є тотожним стану війни, про що свідчить положення Конституції. На території РФ стан війни також оголошено не було, натомість визначаючи такий акт агресії проти України «спеціальною воєнною операцією». Наразі ми маємо ситуацію, де збройний конфлікт за своїми ознаками повністю відповідає визначенню війни, однак жодна зі сторін на території своєї держави її не проголошує. Звідси впливає наступне питання: яким є статус українських військовополонених та військовополонених РФ? [1-4].

Окрім Конвенції, яка закріплює низку основних гарантій дотримання прав військовополонених, Кабінетом міністрів від імені України було затверджено Порядок тримання військовополонених, а МОУ «Інструкцію про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України». Запровадження нормативно правових актів, які установлюють загальні вимоги щодо тримання військовополонених відповідно до норм міжнародного права та регулюють порядок їх виконання, а також обладнання спеціальних місць тримання військовополонених відповідає положенням Женевської конвенції та свідчить про дотримання Україною норм міжнародного гуманітарного права. Обміни військовополоненими відбуваються на основі положень Конвенції, хоча

виходячи з положень зазначеного міжнародно-правового акту питання набуття статусу військовополонених є питанням спірним. З боку РФ вбачається порушення більшої частини норм Конвенції, включаючи розстріли військовополонених. Тим не менш, жодна зі сторін прямо не заперечує проти виконання положень Женевської конвенції про поводження з військовополоненими і вважає осіб, які потрапили в полон до супротивника, військовополоненими [2, 5].

З урахуванням зазначеного є доцільним стверджувати, що дослідження норм міжнародного гуманітарного права щодо військовополонених України та РФ є необхідним і потребує подальших наукових розробок в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» від 5 квітня 2022 р. № 413. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>
4. Указ Президента України «Про введення воєнного стану» від 24 лютого 2022 року № 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>
5. Наказ Міністерств оборони України «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України» від 23 березня 2017 року № 164. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#n632>
6. Гнатовський М.М., Короткий Т.Р., Кориневич А.О., Лисик В.М., Поєдинок О.Р., Хендель Н.В. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. с. 5.

Ключові слова: *військовополонені, воєнний стан, війна, збройні конфлікти, міжнародне гуманітарне право, право збройних конфліктів, Женевська конвенція.*

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри Національного університету «Одеська юридична академія» Цибульська Ольга Юрївна.*

Єрофєєва Ольга Сергіївна

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету прокуратури та слідства

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Розпочата широкомасштабна збройна агресія рф проти України вплинула на всі сфери життя нашого народу. На жаль, кожен з нас ніколи не зможе забути ті жахливі події, які відбувалися і надалі відбуваються в Україні. Воєнні злочини, що вчиняються військовослужбовцями рф на території нашої держави, порушують міжнародне гуманітарне право. Проблема катувань українських військовополонених має широкомасштабний характер. Діяльність органів слідства спрямована на виявлення цих злочинів та їх документування значно ускладнюється сучасними умовами ведення воєнних дій.

Основним критерієм поводження з військовополоненими, наскільки це можливо під час війни, є принципи гуманності. Норми про гарантування прав полонених найбільш повною мірою законодавчо закріплені у Женевських Конвенціях від 12 серпня 1949р.: «Про поліпшення долі поранених та хворих у діючих арміях»; «Про поліпшення долі поранених, хворих та осіб зі складу збройних сил на морі, які потерпіли корабельну аварію»; «Про поводження з військовополоненими»; «Про захист цивільного населення під час війни».

МІЖНАРОДНЕ МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ.....	216
Batsalai Iryna	
PECULIARITIES OF REGULATION OF MIGRATION PROCESSES IN THE EUROPEAN UNION.....	219
СЕКЦІЯ № 6. МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО.....	224
Александрова Наталія Сергіївна	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	224
Бабійчук Анастасія Андріївна	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ: МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ.....	230
Гребенюк Марія Іванівна	
ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	235
Дмитренко Ольга Олексіївна	
ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ЩОДО ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: УКРАЇНА ТА РФ.....	240
Єрофєєва Ольга Сергіївна	
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	243
Костюк Дарія Сергіївна	
МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО: ВИКЛИКИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	247
Куліченко Аліна Василівна	
ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ.....	250
Миколук Софія Ігорівна	
ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	255
Петровський Володимир Володимирович	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	258
Савченко Маргарита Олегівна	
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В ПЕРІОД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....	263
Себова Юлія Миколаївна	